

Gyurkó Szilvia

KÖZTÜNK JÁRNAK

A gyerekkori szexuális
bántalmazásról

Open Books

Bevezetés

„Amikor először beszélt róla, hogy mit csinált a nagyapja, nem akartam elhinni. Mármost tudtam, hogy hinned kell neki, és hittem is neki, de belül végig az ment bennem, egy belső hang folyton azt mondogatta, hogy »ez nem lehet igaz, ilyen velünk nem fordulhat elő«. Olyan szépen éltünk, olyan jó volt minden, és annyi tervünk volt, hogy ez egész egyszerűen nem történhet meg. Ez a hang még akkor sem tűnt el, amikor már folyt a büntetőeljárás, és még azután sem, hogy a tárgyalóteremben végighallgattam a vallomásokat. Azt hiszem, még évekig gyászoltam, hogy a tökéletes világunk összeomlott, és hogy mi lettünk az a család, amit mindenki csak arról ismer az utcában, hogy itt volt pedofil a nagypapa.”

A gyerekekkel szemben elkövetett szexuális bántalmazás az emberek többsége számára egy távoli, nehezen elképzelhető jelenség, ami nagyon ritkán történik meg, és akkor is csak mások családjában fordulhat elő. Hiába mutatják azt a számok, hogy Európában minden ötödik gyerek érintett a szexuális visszaélés valamilyen formájában, ez a közvélekedés szilárdan tartja magát. Nem beszélünk a témáról. Egy iskolai osztályban, a szomszédaink között, a munkahelyen több olyan ember is lehet, aki átélt bántalmazást, tehát jó eséllyel mindannyian

ismerünk érintett gyereket, nőt vagy férfit, de csak ritkán tudjuk róluk, hogy min mentek keresztül. Az esetek többségében a hallgatás fala veszi körül őket, és társadalmi szinten is tabuk hosszú sora akadályozza, hogy nyíltan és őszintén lehessen beszélni a témáról. Miközben tudjuk, hogy ez a rejtőzködés és rejtettség a bántalmazóknak és segítőknek kedvez, az áldozatokat viszont nehéz és gyötrelmes helyzetbe hozza. Ha pedig mégis napvilágra kerül a bántalmazás ténye, akkor előítéletek és nemritkán áldozathibáztató mondatok nehezítik a túlélők* és családjuk helyzetét.

Amikor a kétezres évek elején először találkoztam a gyerekekkel szembeni szexuális erőszak témájával, még kevés kutatás, publikáció és irodalmi alkotás foglalkozott a kérdéssel. A helyzet azóta megváltozott. Egyes becslések szerint az ezredfordulóhoz képest 2020-ra 400 százalékkal nőtt a médiában a kapcsolódó cikkek száma. Sokkal több eset kerül napvilágra, mélyebb és alaposabb tényfeltáró munkák születnek, és a tudományos kutatások is növekvő számban szolgáltatnak adatokat arról, hogy mi jellemzi az áldozatokat, az elkövetőket, a bántalmazási helyzeteket, és nem utolsósorban, hogy hogyan hat a bántalmazás az áldozatokra és a környezetükben élőkre.

* A kötetben a *túlélő*, *áldozat* és *érintett* kifejezéseket egyaránt használom. A magyar szaknyelvben leginkább az *áldozat* terjedt el, ugyanakkor a nemzetközi gyakorlatban hangsúlyosan jelen van a *túlélő* (survivor) használata is, mivel sok érintett felnőttként így határozza meg önmagát, elutasítva a pusztán passzivitást sugalló *áldozat* szót. A megfelelő szavak megválasztása tehát nem csupán nyelvi, hanem pszichológiai és társadalmi jelentőségű kérdés, amelyről Magyarországon mindeddig kevés nyilvános szakmai vita zajlott. A *gyerekáldozat* kifejezést az e-nyelv.hu ajánlására írjuk egybe.

2025-re már az új típusú elkövetési magatartásokról is egyre többet tudunk: hány gyereket, hogyan veszélyeztet az online szexuális bántalmazás. Joggal örülhetünk az ismereteink bővülésének, miközben mindig szem előtt kell tartani, hogy egy olyan jelenség kapcsán, ahol ennyi a tabu, az elhallgatás, és ilyen sok eset marad rejtve akár örökre is, a valóság megismerésének mindig lesznek korlátai.

Egyrészt van tehát egy egyre gyarapodó közös tudás, ami segíthetne hatékonyabban megelőzni a gyerekekkel szembeni szexuális bántalmazásokat és sikeresebben felvenni a harcot a különböző elkövetési magatartásokkal szemben, másrészt viszont van egy elképesztően lassan mozduló, alig-alig változó társadalmi attitűd, ami félreértéseken, hamis képzeteken és évszázados tabukon és tévedéseken alapul, és mind a mai napig akadályát jelenti annak, hogy ténylegesen kevesebb visszaélést kövessenek el gyerekekkel szemben.

Amíg például azt hisszük, hogy csak lányok válhatnak áldozattá, hogy erőszakos idegenek követnek el ilyesmit, és hogy mi nyilván azonnal felismernénk egy bántalmazót, addig elég könnyű dolga van az elkövetőknek. Főleg, ha azt gondoljuk – és a jogszabályok meg a társadalmi normák szintjén is ezt képviseljük –, hogy a gyerekek számára az jelenti a legbiztosabb védelmet, ha nem beszélünk velük a szexualitásról és a bántalmazásról, mondván, „ne fessük az ördögöt a falra”, a legjobb ezzel a témával egyáltalán nem foglalkozni. Az így vélekedők számára itt a könyv elején rögtön van egy rossz hír: súlyos tévedésben vannak. Az ördögnek mindegy, hogy készül-e róla falikép, vagy sem, aktívan ténykedik. Nekünk viszont kutyakötelességünk néven nevezni őt, fellépni ellene,

és mindent megtenni azért, hogy az áldozatai megértést, elfogadást és megfelelő segítséget kapjanak.

Jelenleg azonban ebből a három dologból komoly hiány mutatkozik a magyar társadalomban. Pedig ha valamivel kapcsolatban széles körű konszenzus van, akkor az az, hogy a gyerekekkel szembeni szexuális bántalmazás megengedhetetlen. Olyan furcsa ellentmondás ez, ugye? Nem hiszem, hogy lenne olyan ember, aki nyilvánosan vitatná azt a megállapítást, hogy a gyerekekkel szembeni szexuális erőszak bűn, miközben ha elkezdünk arról beszélgetni, hogy hol kezdődik a szexuális visszaélés, kik követhetik el, hogyan lehet fellépni ellene, akkor már egy sokkal árnyaltabb képet kapunk.

Az egyértelmű, megkérdőjelezhetetlen kiállás és társadalmi konszenzus arra vonatkozik, hogy pedofilok ne erőszakolják meg a gyerekeket. Azzal kapcsolatban, hogy egy sikeredző megfogdoshatja-e egy tanítványa fenekét, miközben „korrigálja a mozdulatát”, már nagyobb bizonytalanságot tapasztalhatunk. Egyáltalán szexuális visszaélésnek számít ez? Mit lehetne tenni? Hiszen nem lenne jó, ha a tehetséges gyerek azért esne ki a csapatból, mert „kényeskedik”.

Ha ismert (és elismert) az elkövető, ha a szexuális visszaélést nem fizikai erőszakkal, durva kényszerítéssel követik el, és az egész helyzet nem látványosan démoni, akkor sokkal, de sokkal tisztábban megmutatja magát a probléma: valójában milyen keveset tudunk a gyerekekkel szembeni szexuális visszaélések valódi természetéről, és ez mennyire akadályozza, hogy bántalmazásmentes, biztonságos közegeket teremthesünk számukra.

Ezzel a könyvvel egyrészt az a célom, hogy a lehető legegyszerűbben és közérthetően beszéljünk erről a jelenségről, és kialakuljon egy közös nyelv, amin érdemi párbeszéd indulhat. Hogy hatékonyabban tudjunk kommunikálni az áldozatokkal, túlélőkkel, és jobban ismerjük az elkövetőket és a bántalmazásokat. Másrészt az is célom, hogy a gyerekekkel szembeni szexuális bántalmazások valódi természetét és jellemzőit is megmutassam, felvéve a harcot a kártékony tabukkal és tévhitekkel szemben. Nem utolsósorban pedig szeretném meggyőzni az embereket (és rajtuk keresztül a döntéshozókat), hogy sokkal többet kell tennünk azért, hogy a gyerekáldozatoknak megfelelő segítő és támogató rendszerek, ingyenesen igénybe vehető, a szükségleteik szerint kialakított, jó minőségű ellátórendszer épüljön ki az ország teljes területén.

Soha nem készült volna el ez a könyv, ha nem vagyok abban a szerencsés helyzetben, hogy az ESZTER Alapítványban* dolgozhatok, és ha nincsenek azok a fantasztikus szakemberek, akik segítettek abban, hogy jobban megértsem a gyerekekkel szembeni szexuális erőszak valódi természetét, és a munka során jól tudjak kapcsolódni mind a szakemberekhez, mind magukhoz a gyerekekhez és családtagjaikhoz. Ezt ezúton is hálásan köszönöm nekik, és igyekszem a könyvben felhasznált idézetekben méltó emléket állítani történeteiknek és küzdelmeiknek.

A könyv megírásának ezeken túl volt még egy, sokkal szubjektívebb oka is. Amikor 2002-ben először találkoztam

* Erőszakos Szexuális Támadást Elszenvedettek Rehabilitációjáért; a szervezet jelenleg nem működik aktívan.